„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«
За Угарску: Србију Црну Гору
друге стране земље
на годину К 34·— 46·— дин.
на по године К 17·— 23·— „
на четврт „ К 8·50 11·50 „

Поједини бројеви стају 12 пот.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 218 У Новом Саду, у уторак 12. (25.) октобра 1910. Година XXVI.

Црна Гора на бранику.

Јубиларне светковине на Цетињу и проглашење Црне Горе за краљевину нису могле остати пусте параде, нити каква пуста амбиција краља Николе I. Недавне свечаности на Цетињу имају свога дубљега значаја, значаја за балканско питање а на по се значаја за балканско Српство. На Цетињу се при тим свечаностима слегла тако рећи Европа. Одељења трију европских флота у Бару, краљеви, велики кнезови и кнегиње те други принчеви и принцезе, па представници свију великих сила и балканских држава — све се то слегло на Цетињу. За пусте церемоније и етикете не развија се тако грандиозан призор у поступку европских држава. Значајно је, врло је значајно, како је дивно симпатично поздравио наш узвишени владар јубиларну светковину краља Николе.

Истина да је необична појава, да се тако мајушна држава, као што је Црна Гора, пење на ступањ краљевине. Али баш ово доказује, да Европа намењује Црној Гори улогу на Балкану, која би улога припадала већој држави.

Но има нешто, што је баш са српскога гледишта, погледом на проглашење Црне Горе за краљевину, могло изазвати извесне сумње: да ли је мала Црна Гора позвана, да представља Српство на Балкану и да ли појава двеју српских краљевина не носи у себи клицу неслоге и суревњивости, да ли не носи у себи елементе растроја, место слоге Српства на Балкану.

Та сумња могла би у себи имати основа, кад би се могло претпоставити, да је Српство на Балкану несвесно своје задаће за своју будућност. Али ми смо уверени, да Српство на Балкану, а на по се да српски народ у Србији, при свим интригама српских душмана, при свем ровењу непријатеља Црне Горе у Србији, ипак радо и одушевљено поздравља најновије појаве у Црној Гори. Заман се злосретна бомбашка ствар надувала, као средство и оруђе, да се краљ Никола I. дискредитује у српском народу. Сваком Србину, који није слеп код очију, мора бити јасно, да клевете и измишљотине против краља Николе поводом несретне бомбашке афере могу ићи само у прилог душманима Српства и кад би ти душмани Српства успели против краља Николе, да би Српство на Балкану било бачено далеко у назад.

Положај Српства на Балкану и улога, коју Србија, а коју Црна Гора има да преузме, јасно је означена.

Од доба окупације, а још више после анексије Босне и Херцеговине, Србија је као неким високим, дебелим зидом препречена, да се брине за Српство, које је на окупу онде око Јадранскога Мора. Србија је у тим крајевима за Српство нулифицирана. С тога смо радосно поздравили оно сасвим коректно становиште, које је Црну Гору после проглашења за краљевину назвало: српска приморска краљевина, а Србију: српска подунавска краљевина. Сасвим је умесно, да две српске краљевине поделе своје улоге за Српство на Балкану. Према тој подели улога Србије и Црне Горе у корист Српства на Балкану морао би се назвати српским издајицом најцрње врсте сваки онај, који би сејао суревњивост, сејао неслогу и раздор међу једну и другу српску краљевину.

Жалосна је то била појава, кад је краљ Никола примио српскога престолонаследника Александра са свима почастима, које припадају српском престолонаследнику, и уједно га грлио као свога унука, као сина своје никад непрежаљене кћери Зорке, па кад је у исти мах дошла депеша из Београда о оној гадној демонстрацији у београдском Краљевском Народном Позоришту против краља Николе, која се демонстрација може жигосати само оним немачким изразом: Bubenstreich — је ли чудо, да је краљу Николи усред великих свечаности морала канути суза жалосница? Утеха може бити само то, што српски народ у Србији не мисли тако, као што мисли ова покварена руља, која је демонстровала у београдском Краљевском Народном Позоришту против краља Николе.

Ми држимо, да обе српске краљевине сасвим хармонично у својим сферама могу деловати у корист потиштенога Српства на Балкану.

За то деловање Црне Горе врло су значајни дописи од нашега редовнога дописника са Цетиња у последњим бројевима „Браника“. Да није Црне Горе, да није ауторитета краља Николе, Српство у крајевима око Црне Горе остало би без сваке заштите. Као што нам казују ти дописи, турски аскер коље Србе и пали српска села, а српска сиротиња са својом нејачи бега у братску Црну Гору. Али мала Црна Гора је и сама сиромашна те издржавање више хиљада кукавне српске сиротиње пада тешко сиромашној Црној Гори. Но при свој својој сиротињи образовао се на Цетињу одбор за потпору бегунаца. Међу бегунцима има и Арнаута. До сад су Арнаути били највећи, крвни непријатељи Срба. Данас су Арнаути око Црне Горе постали савезници Црне Горе а они, који се настанили у Црној Гори, постали су најродољубивији муслимански Црногорци. Ми се у том погледу сећамо онога дивнога говора, који је изговорио муслимански кадија у Владину Дому на Цетињу при проглашењу Црне Горе за краљевину.

Краљ Никола ухватио је моћне везе са европским дворовима. Краљ Никола ужива велик ауторитет како на Балкану, тако и на европским дворовима. Тај његов ауторитет је учинио то, да га читава европска дипломатија није могла поколебати у његову захтеву, да се укине 29. чланак берлинскога уговора од год. 1878. у погледу Бара и црногорске морске обале, те да престане полицајно право контроле Аустро-Угарске. То је једино, што је кнез Никола могао спасти из катастрофалних последица анексије Босне и Херцеговине. Ауторитет краља Николе је данас такав, да може довикнути европској дипломатији: Ја сам још ту. Црна Гора још стоји на бранику балканског Српства.

На Балкану све се већма мути. И на црногорској и на грчкој граници. Најновија депеша казује, да је било крвава сукоба међу турским аскером и црногорским пограничним војницима. Својим ауторитетом управио је краљ Никола циркуларну ноту на представнике европских велесила у погледу догађаја, који се збили око Црне Горе.

Црна Гора стоји и у овај мах на бранику Српства на Балкану. Ствари на Балкану узимају све важнији облик. Могу настати компликације од велика замашаја. Ми не сумњамо, да ће Црна Гора, да ће краљ Никола своју дужност чинити у интересу балканског Српства.

П—Д.

ЛИСТАК.

С ПУТА ПО БАЛКАНУ.

УСПОМЕНЕ И ЦРТЕ.

Од Стевана Радића.

(Наставак).

Поново у Нишу.

Усред нишког града, у лепом Јашину стану, усред зеленила вечерасмо у кругу његових малих кћерчица, одосмо затим да слушамо оперету Жарка Савића, која је тамо гостовала и која нас је лепо забавила, и одосмо на починак, да ујутру разгледамо Ниш и његове знаменитости.

Већ у пола осам сахата био је Јаша са својим каруцама пред хотелом, те ћемо се најпре извести у **Ћеле кулу**, јединствени споменик, што је могла створити крволочна душа једног варварина, али и свето место за сваког Србина, одломак неписане повеснице о ретком прегалаштву, те жарке љубави за своју отаџбину, која те је родила и отхранила, самопрегору, јединственом јунаштву српског сељака, коме се свет диви, а и о грозној патњи, коју препатише, док не кликнуше: око за око, зуб за зуб!

Ниш ми се са својим чистим, широким улицама, па трговачким радњама, осветлењем, редом, јако допао. Некако смо у њему много лакше, што но кажу, дисали. Поглед ми се са кочија често отимао тамо у споредне улице, да спазим кућу Зоне Замфирове, газда-Ивкову, Калчину... јер ми се Сремац Стеван непрестано врзао по глави. Рекох ово и Јаши.

— Ама чекај, брате! Све ће доћи на ред.

Изађосмо изван вароши. Када, ево ти војске, гарнизона нишког. Зачудио сам се изгледу војника. Све су то од реда стасити, развијени и пуни момци. Па сви, са врло малом разликом, висохи и једнаки, као да их је ко бирао, те их је баш лепо гледати при маршу. У свакога пуни образи, као да их хране самим печенкама, а погледи весели и задовољни.

Ево нас и пред касарном, а пред њом је и кула. Одавде се лепо види северно на висоравну једнога брежуљка Чегар, чувени шанац Синђелића Стеве и његових бесмртних јунака, који одоше с њим заједно и са Турцима у зрак, када је Стева запалио буре са барутом, када Турци продреше у шанац. Јаша зовну једнога војника, који нам отвори врата. Над старом је кулом дао сазидати краљ Милан капелицу и тако отео зубу времена овај споменик српског јунаштва.

Чудан осећај обузима човека, када посматра ово поцрнело старо камење, у коме се налази још по која узидана лубања. Посматрали смо дуго поједине, те замишљаш у сада празним очним дупљама жарке погледе одушевљеног борца за свој род, своју отаџбину, презирање живота, само да своме потомству осигура бољи, слободнији живот. Гледаш једну са скоро потпуним зубима и судиш по томе, да је то био младић, који није могао срцу одолети, а да не долети, да се уз свога војводу бије са непријатељем, У ћошку су једном две лубање у стакленом орманчићу, а више њих икона распетога Спаситеља. Када је ова кула сазидана, беше у њој 952 главе!!! Само српске главе, а паша је за сваку плаћао педесет пијастара. И сваки ју је радо давао за своју отаџбину, име и веру своју. Тако је. Али је њихова нога стала на доглед ондашњем гордом Нишу. Они су радо изгинули, јер су били тврдо уверени, да се слобода може извојевати само крвљу.

Али већ после седамдесет година њихови потомци освоје Ниш и ове природне красоте, па красно пиротско поље и све тамо до данашње границе Бугарске. И ево чело њихових лубања касарна са слободном српском војском, задовољно и слободно нишко грађанство са својим школама, трговином и разним просветним установама... Ај, да могу ове главе прогледати, да виде ове крајеве слободне, да виде своје благодарне потомке, како благосиљају њихове гробове, што им приправише поље за слободу. На траци једнога венца пише: „Првом српском ослободиоцу после Косова, Карађорђу и његовим друговима за успомену стогодишњице, захвални потомци ученици и учепице нишких народних школа“. Биле би им много лакше самртничке муке, које препатише за род и домовину. На зидовима су слике: Таковски устанак и моменат, када Синђелић пали барут...

Отац Гедеон, Јаша и ја стадосмо чело једне главе те Гедеон одржа помен и отпевасмо им „Вјечнаја памјат“...

Одавде се одвезосмо у фабрику кудеље, у којој раде и уче ужарски занат сами робијаши, врло кршни и стасити људи. Ту затекосмо трговце нишке: Јована и Драгишу Јовановића, и Милана Матјеловића, индустријалца, који нам са Јашом дадоше потребна објашњења о раду ове чувене фабрике, из које се извози фино израђена кудеља и лан у све европске државе. Беше већ пола десет сахата када је разгледасмо и пођосмо колима. Када, ево ти једног човека и рече: Готово!

— Е, сада ћемо овамо! рече Јаша и нови познаници.

Болест престолонаследника Александра.

У суботу смо већ јавили радосну вест, да је болест престолонаследника Александра кренула на боље. Крај свега тога данас, у понедељак је, по мишљењу лекара критичан дан. Бечки специјалиста др. Хвостек остаће због тога још данас у Београду. Према његовој изјави болест престолонаследника Александра сад је у бољем стању и од 100 оваквих случајева 70 се свршавају срећно. Како престолонаследник Александар већ два дана може да прима храну природним путем (досад су га морали лечници хранити вештачки, и то кроз нос) и како се већ два дана опажа сталан преокрет на боље, то су компликације искључене и према мишљењу дра Хвостека заизвесно је, да ће престолонаследник краљевић Александар преболети.

Интересовање за престолонаследникову болест

Српска народна скупштина.

У прошлу суботу закључила је српска народна скупштина, да изјави владару краљу Петру симпатије и живу жељу, да престолонаследник што пре оздрави.

Интересовање бечког двора.

Као што смо већ јавили, одредио је наш владар Њег. Велич. Франц Јосиф I., да га дневно извештавају о болести престолонаследника Александра.

Из Беча је јуче стигао у Београд овај телеграм: „Сви виши чиновници бечког двора били су јуче у српском посланству и изјавили су посланику г. Симићу живо интересовање поводом болести престолонаследника Александра и молили га за извештај о стању болести.“

Телеграми цара Николе.

Руски цар Никола упутио је поново краљу Петру подужи телеграм, у име своје и царичино, у коме даје израза својим симпатијама према престолонаследнику Александру и искреним жељама, да престолонаследник што скорије оздрави.

Телеграм енглеског краља.

Енглески краљ Ђорђе по други пут је телеграфским путем молио краља Петра за извештај о стању и току болести престолонаследника Александра.

Интересовање немачког цара Вилхелма.

Отправник послова београдског немачког посланства изјавио је у име немачког цара Вилхелма II. министру иностраних дела г. дру М. Ђ. Миловановићу симпатије и живо интересовање поводом болести престолонаследника Александра, са жељом за скоро оздрављење. Немачки цар наредио је отправнику послова, да га сваког дана извештава о току болести престолонаследникове,

Интересовање руског великога кнеза Константина.

Руски велики кнез Константин телеграфским путем изјавио је краљу Петру живо интересовање поводом болести престолонаследника Александра и своје топле жеље за што скорије оздрављење.

Телеграм матере италијанског краља.

Од матере италијанског краља, краљице Маргерите, краљ Петар је добио телеграм, у коме са пуно топлине жели што скорије оздрављење престолонаследника Александра од тешке болести.

Изјава француске владе.

Посланик Француске у Београду г. Деко походио је министра спољних послова г. Миловановића и у име француске владе изјавио је њене симпатије и жеље, да престолонаследник што скорије преболи тешку болест, која га је снашла.

Изјава симпатије руске владе.

Руски посланик у Београду г. Хартвиг у име своје владе изјавио је министру спољних послова дру Миловановићу поново живо интересовање руске владе поводом болести престолонаследника и изразио искрене жеље за његово што скорије оздрављење.

Изјава симпатија талијанске владе.

Талијанска влада преко београдског посланика изјавила је министру спољних послова г. дру М. Ђ. Миловановићу симпатије и интересовање поводом болести престолонаследника Александра. Београдски талијански посланик добио је наредбу од своје владе, да јој дневно подноси извештај о току престолонаследникове болести.

Депеша лорда Робертса.

Лорд Робертс топлом депешом изјавио је краљу Петру своје симпатије и живо интересовање поводом болести престолонаследника Александра, са жељом, да се престолонаследник Александар што пре опрости тешке болести.

Патријарх Јоаким у цариградском срп. посланству.

Васелански патријарх Јоаким III. посетио је српско посланство у Цариграду, да би се известио о стању болести престонаследника Александра. Патријарх је изјавио жељу посланству, да му шаље дневне извештаје о стању престолонаследникове болести.

Телеграм турског престолонаследника.

Јуче је стигао краљу Петру и телеграм турског престолонаследника принца Јусуфа Изедина, којим изражава краљу своје симпатије и искрене жеље, да престолонаследник Александар што пре оздрави.

*

Осим овог силног интересовања шаљу се, као што смо већ јавили, сваки дан два пута телеграфски билтени црногорском, талијанском и бугарском двору.

Одложено путовање.

По већ утврђеном програму краљ Петар је требао првих дана новембра отпутовати у Италију у посету талијанском краљу и краљици, али је то путовање услед болести престолонаследника морало бити одложено за крај месеца новембра. Српско министарство спољних послова известило је о томе талијанско министарство спољних послова.

Одведоше нас под једну шупу, у којој на столу већ беше готов ћевап са салатом од обарених паприка, па паприкаш те лепа расхлађена вина и соде. Опет сам се уверио, да код Нишлија не може ништа проћи без части. Не памтим, да сам икада пио вина до подне, али овде ми је уз ћевап ванредно пријало. После одосмо да разгледамо велике баште, у којима се произваћа разно поврће, а раде и уче и овде сами робијаши. Забависмо се овде скоро до један сахат, па код Јаше на ручак. Али да нас буде више, позва домаћин своје другове г. Стевана Миловановића потпуковника, Луку Јововића, писара начелства, и већ споменуте познанике, те у лепом братском разговору о соколском слету, Цариграду, проведосмо до пет сахата. Они одоше сваки на свој посао, а нас тројица ћемо даље кроз Ниш и околину. Одвезосмо се иза Ниша, где нам Јаша показа старе ископане гробнице из трећег века после Христа, уређене у виду крста. Ископавање се још наставља.

Одатле одосмо до мале цркве св. Пантелије са лепом шумицом и шеталиштем унаоколо, те гостијоницом. Овамо је најрадије свраћао покојни Сремац. После смо се возили кроз оне чувене нишлијске сокаке, у којима се налази још и по која дрвењара, а у свакој авлији мањој и већој зеленило, воћњак, што јако пријатно утиче на човека и из којих је покојни Сремац одабирао материјал за своје приповетке из Ниша, којима се овековечио. Ено је, као да гледам кућу газда-Ивкову, са отвореном капијом, честитари долазе, а цигани свирају, па после, сутра-дан онај џумбус на дворишту, где се гађају пилићи из пушака и не зна се ни ко пије, ни ко плаћа... Казује и данашњи живот у Нишу, да је он био вазда весео т. ј. од како је ослобођен, а богме доживећемо још и ја и отац Гедеон, да се с њиме и у томе поближе познамо. Врло је близу то време. Баш ти човек често и не снева, куда ће доспети и шта га све чека. Промене, као оно у позоришту.

(Свршиће се.)

Политички преглед.

— Изборна борба у Хрватској. Хрватско-српска коалиција поставила је осим већ јављених 68 кандидата још и ове

Сењ: Гвидо пл. *Храниловић*, кр. потпук.-аудитор у миру и

Копривница: др. Иван *Лорковић*, главни уредник „Hrvatskog Pokret“-а у Загребу.

Према томе кандидира хрватско-српска коалиција у равних 70 изборних котара. У преосталих 18 котара поставиће кандидате још ових дана.

Знајући расположење у народу и судећи према вестима *изборна ће борба бити оштра и то у Срему, где се слегоше и удружише разна различија, да се бар у Срему дочепају макар каквог мандата. Но Срем је у прошлости већ показао, како се руше народни измећари, па ће то показати и овај пут. Хрватско-српска коалиција* однеће *крај нечувених насиља свуда сјајну победу, па нема сумње, да ће тријумфовати и у Срему.*

— Далматинска железница. Из *Задра* јављају: Одговарајући у сабору на питање посланика *Вуковића* због железничког припојења *Далмације са Хрватском и Босном* као и осталим железничким питањима изјавио је намесник *Нардели*, да влада енергично настоји око тога, да се коначно реализује веза *Аржано—Бугојно* и *Книн—Прибудић*, па се нада, да ће се у вези са другим интересованим подручним деловима повољно (?!) решити сва ова железничка питања.

— Два сабора у Аустрији. *Истарски* је сабор закључен због *опструкције*, коју су повели *хрватско-словеначки* народни посланици против владиног предлога: да се скрахираној талијанашкој изложби у *Копру* дадне земаљска припомоћ од 50.000 К. Опструкцијом је спречено то фаворизирање талијанашких подвига, али је због тога сабор — закључен. Приликом опструкције дошло је до бурних призора; тако су *хрватско-словеначки* посланици викали: *„Под млетачком владом било нам је боље него сад под Аустријом“*, а социјално-демократски посланици клицали су: *„Жива поштугалска република!“*

Тако је истарска земаљска влада својим италијанизирањем терајући лисицу истерала — вука.

Форарлбершки земаљски сабор такођер је закључен, јер је све послове »свршио у реду и како треба«. — У последњој седници прихваћен је још и протест против нападаја слободних мислилица приликом њихова конгреса у Инсбруку на — »св. оца папу«! Сиромах Форарлберг — сиромах папа!

— Срби у Турској. У прекјучерашњој седници Српске Скупштине изјавио је министар иностраних дела др. Милован Ђ. Миловановић, одговарајући на интерпелацију посланика Стојана Новаковића, за коју смо већ јавили, ово: Српска влада је од турске владе извештена, да ће од сад турским држављанима српске народности бити законом забрањено, да врше учитељски позив. Но та ће се мера употребити и против Грка и Бугара. С позивом на уговоре у том погледу српска ће влада протестовати код Порте и дати израза уверењу, да ће турска влада умети ценити права турских држављана српске народности.

— Одлука републиканске владе у Лисабону. Из Лисабона јављају: Званични лист објављује декрете са којима се укидају сви изузетни закони, међу којима и закон о анархистама. Министар унутрашњих послова хоће да донесе одлуке у прилог социјалиста. Сви су се прелати придружили републици. Војници, који су пристали били уз револуцију добиће осим других награда и допуст од четири месеца са предујмовима, да пођу у своје завичаје.

ДОПИСИ.

Ст. Пазова, 10. (23.) октобра. (**„Заставине“ предизборне глупости и лажи.**) Читајући у последње време „Заставу“, мислио би човек да не чита лист једне зреле политичке странке, већ да чита штампане огласе, као из циркуса Барнума, о изборној борби у Срему, и то не истините, већ како се радикалној господи свиђа и како се саставе у редакцији »Заставе«.

У сваком броју „Заставе“ има скоро из сваког изборног котара макар какав глуп допис, у којем се јавља, како је кандидат радикалне странке сигуран и како ће свест народна победити, а свршава са: живио наш радикални кандидат Н. Н.!

Та и ја тврдим да ће свест народа победити, као што је победила приликом избора за црквени сабор, и да ће тих назови пријатељи народа нестати.

Па за то, што је српски народ познао, какви су му пријатељи радикалне вође, зато „Застава“ и бесни од пакости и једа и не зна већ шта да пише.

Треба само у 221. броју »Заставе« прочитати допис из Ст. Пазове, који кипти од лажи и неистине, и којима обасипа нашег досадањег народног заступника. Но такви дописи им не ће код нашег народа упалити, нити помоћи, јер наши људи сувише добро познају г. Николу Петровића, који више заслуга има за овај наш котар, већ што и један досадањи радикалски заступник има. А радикални заступници и не могу имати какве заслуге, јер код сваког новог избара мењају котар.

Ретко ћете наћи, да поједини заступник 2 - 3 перијоде један те исти котар заступа. Та кад би тај Ваш др. Бабић толико вредио, као што га хвалите у »Застави«, зар би он *бегао из Земуна*, зар га не би Земунци за свог посланика бирали, већ би морао бегати у старопазовачки котар?

Зар мислите, да је наш народ још тако безазлен, као што га Ви у допису из Ст. Пазове називате, да ће он одмах, чим се појави др. Бабић са његовим кортешима у нашем котару, сав листом за њега гласати. Није наш народ марва, познаје он врло добро дра Бабића и његову компанију.

Зар има та његова славна пратња, ти његови кортеши, још образа, да пишу дописе у »Застави«, као што је један прота Милин, који треба бирачима да импонује његовим трбувом, и др. Тешић, који би боље радио, да се брине, да своје чиновнике исплати, већ што кортешује за дра Бабића.

Прво треба, мој докторе, поверења стећи у народу, па онда се може кортешовати а осим тога политички исправан бити, а не, као што сте Ви радили, више пута гласали и радили за Петровића, а писали у „Бранику“ дописе против радикала, а данас сте постали радикал!

У допису се пребацује г. Петровићу, да је доста његова господства и да не држи велике говоре у сабору. А ја опет велим: боље мање говорити а више радити и користити народу, већ држати дуге али празне говоре, као што то радикали чине.

Што се тиче примедбе: доста је његова господства, ту морам том дописнику одговорити, да ће г. Петровић, и ако не буде посланик, остати угледна личност и господин, али једна пропалица — никада. То нека запамти дописник из Ст. Пазове!

Проглас Црногорцима за потпору бегунаца.

Браћо Црногорци!

Наша врата слободе нек су сваком слободу иштућем отворена и то нека ви је аманет!

Петар I. Свети.

Горњим речима великог црногорског Господара и Светитеља Црногорци су кроз сва времена следили, њих се придржавали и предати им аманет свето чували.

Наша је држава била сигурно уточиште за све, који су склоништа у њој по-

тражили, без разлике вере и народности, делећи с њима до бољих прилика, свој скромни кров и трудом зарађену кору хлеба. Тако је она одговорила и хришћанским и хуманитарним и међународним дужностима својим.

Не улазећи у пресуђивање догађаја, који се ево неко доба збивају дуж источних граница наше отаџбине, наглашујемо само, да је као последица тих догађаја било то, што је много народа из пограничних нам предела потражило и потражује сваки дан склоништа у нашу земљу, и то читаве породице, са старим и младим, слабим и нејаким, којима треба хитна и свестрана помоћ. То су с једне стране наша браћа Срби, а с друге — наши стари суседи Арбанаси, са којима нас везују, осим чисто човечанских дужности, још и везе суседства и многе традиције из прошлости.

Но прекорачивши наш свештени праг, сви су они за нас једнаки и свима дужни смо подједнако помоћи.

Потоњих дана емиграција узела је такве размере, да се је бојати, е ће ти страдалници своје отаџбине, и поред пажње и бриге са надлежне стране, продужити страдање без крова и хлеба и у нашој домовини.

То ми не смемо допустити, јер би то било на штету наше миле отаџбине, тим би се огрешили о љубав к њој, а тим би љуто згрешили божјем угоднику, нашем Светитељу, чије свете речи у почетку истакосмо. Због тога су се образовали одбори овде на Цетињу и по унутрашњости, с задатком да прикупљају добровољне прилоге из земље и са стране, којима ће притећи у помоћ тим страдалницима: браћи и суседима нашим.

Нека помогне колико ко може, па било у новцу, житу или живоме. И најмањи прилог добро је дошао.

Апелујући на милосрђе и родољубље племенитог народа црногорског, одбор моли у исто време сваког брата Србина и Словенина, где се год он налазио, као и сваког оног који хришћански осећа, да се овоме позиву одазове и да својим прилозима у помоћ похита, како би се што боље могло одговорити узвишеноме задатку, што нам га прилике створише.

Прилоге из унутрашњости купиће одбори општински и племенски, који ће их преко варошких одбора спроводити одбору на Цетињу. Прилоге са стране примаће одбор на Цетињу.

Имена приложника биће објављена, у нашим листовима као и извештај укупних прихода и расхода.

Главни одбор:

За прикупљање добровољних прилога емигрантима из Старе Србије и Скендерије

Потпредседник: **Ристо Поповић**. Председник: **Сердар Раде Пламенац**. Благајник: *Стево Таџар*. Секретар: ђакон *Косто Лучић*.

Чланови:

Војвода Гавро Вуковић, Вуко Вулетић, Петар Спасић, Марко Гвозденовић, Урош Марић, Каилан Бибезић, Мићо Баровић, др. Стево Огњеновић, д-р. Нико Добречић, Косто Костић.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 11. октобра 1910.

☛ Срби! Кад сада, на зиму, буде **попис становништва** у Угарској, сваки с поносом кажи, да си **Србин**. А онде, где у пописном табаку има рубрика **„матерњи језик“**, *мастилом* запиши реч: **„српски“**. Ако не знаш писати, замоли пријатеља или комшију, нека ти то запише.

— **Концерат Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња.** Управни одбор новосадске српске женске задруге на челу са председницом гђом Јулком Радовановићком и потпредседницом гђом Маријом Хаџи-Гавре Плавшића заслужује признање и хвалу, што је приредио концерат, за који је задобио суделовање познатог српскога композитора и певача Саше Бињичког и госпође му, врсне пијанискиње и певачице. Оно се до душе ни Бињички ни госпођа нису овом приликом приказали у главном свом својству, него је Бињички сео за рецитаторски столић а госпођа Бињичка је за гласовиром само давала музички колорит речима, које је говорио њен муж. Но обоје се у свом овопуташњем послу ванредно одликовали те пожњели недељено, потпуно признање новосадске публике. Бињички је, после увода о мелодраму у опште и о главним мотивима музике Рихарда Штрауса уз Тениснова „Еноха Ардена“, управо уметнички, до најмање ситнице промишљено одекламовао Тениснов прекрасни идилични еп у адекватном препеву Змаја Јована Јовановића. Бињичком рецитатору је необично много помогао Бињички певач. Систематски ишколовани те за сваку модулацију подобни глас певача Бињичког као наручен је дошао Бињичком рецитатору, и кад је ваљало снажно, громовито изразити силне афекте и кад је требало осликати нежне емоције у човечјој души. Тешко је пресудити, у којим је моментима рецитатор Бињички био јачи. Исто су му тако пошли за руком и колико брзи толико и јасни и разговетни описни и приповедни прелази. Бињички је у томе некако веома живо подсетио на покојнога Кајнца, а то не ће рећи мало, кад се зна, да је Кајнц у рецитовању био ненадмашив мајстор. Госпођа Бињичка је фино и дискретно свирала пропратну музику, којом Рихард Штраус одиста генијално илуструје тоновима све, што се важније збива у Тениснову »Еноху Ардену«. Не ће бити ваљда претерано, рећи, да ће рецитација истога епа са истом музиком у Бечу 6. новембра о. г. — рецитоваће глумац Рајмерс са Бурга а свираће сам компониста — од ове прексиноћашње новосадске одвојити само тиме, што ће имати много, много више слушалаца. У Новом Саду их је на жалост било и сувише мало. Капела петроварадинске 96. пуковније одсвирала је Бетовенову т. зв. Prometheus-увертиру и потпури српских и хрватских песама а после је српским колом отпочела низ српских и страних игара, које су удобно те дакле с потпуним уживањем могли да играју раздрагани парови.

— **Алкохолизам у Хрватској.** У Хрватској се попије 500.000 хектолитара вина у вредности од 33 милијона круна. Све домаће пиваре производе преко 100.000 хектолитара. Свега се пива попије у вредности од 11 милијона круна. Ракије и разних ликера попије се у гостијонама и крчмама до 60.000 хектолитара, а по домовима и кућама до 100.000 хектолитара. то износи око 24 милијона круна. Укупно се у Хрватској и Славонији попије годишње до седамдесет милијона круна.

— **Напредак српске радње.** Сомборска „Слога“ доноси: Овдашњи предузетни млади трговци Рацић и Цвркушић преместили су своју шпецерајску трговину из досадашњег локала у новосазидану палату дра Симе Павловића св. Ђурђевски трг бр. 6. (до Аграрне Банке). Но они нису само преселили своју радњу у новију и лепшу кућу, него су је и знатно проширили и богато снабдели тако, да је ово једна од највећих, најлепших и најснабдевенијих шпецерајских трговина у нашем месту. До сада су они само продавали на велико, а сада ће и на мало моћи послужити своју муштерију. Препоручујемо нашем грађанству ове солидне трговце.

— **Сеоска политичка општина у помоћ српској православној црквеној општини.** Општинско представништво у Шајкашком Ђурђеву изгласало је 3000 круна на оправку тамошње српске православне цркве.

— **Племенити чин прометног акцијонарског друштва у Загребу.** Прометно акцијонарско друштво из Загреба при продаји петровоселског спахилука банатским петровоселским српским земљорадничким задругама поклонило је сиромашној српској православној цркви у Петровом Селу у Банату једну кућу у вредности 3000 круна.

— **Иде јесен** *и свако се сирема за зиму. Сад ће сваки домаћин да се постара за зимску одећу и обућу своје породице. Упозорујемо наш народ, да своје потребе подмирује само код Србина трговца и занатлије. Имамо ми хвала Богу и добрих трговаца и добрих и честитих занатлија. Не дајте ни једну потуру другоме, већ Србину! Запамтите то и тако радите!*

Новости са стране.

— **Парница против аустријског шпијона у Русији.** Јављају из Петрограда, да је оптужни материјал против барона Унгерна-Штернберга пре неки дан достављен суду. Оптужба гласи на одавање државних тајана, које се казни са осам година робије.

— **Украдена Рембрантова слика.** Јављају из Варшаве, да је у палати грофа Браницког украдена Рембрантова слика, која приказује старачку главу а велика је 18:25 сантиметара. Дело је то приликом изложбе у Холандској пре две године признато за Рембрантов оригинал а вредност му је процењена на неких 100.000 марака. Крадљивца је нестало без трага.

— **Руски сељаци и колера.** Шеф санитета у Минску, др. Балковец, објавио је пре неколико дана свој службени извештај о колери у минској губернији. О томе како се сељаци држе према тој зарази, он прича ово:

»Сељаци сматрају колеру као божју казну и сасвим мирно слушају гласове о умирању. У рјечичком округу сељаци ноћу свуку младе девојке и онако голе упрегну их у плугове и изоравају бразду око села, јер то сматрају као најбоље средство против колере.

У селу Броноје сељаци су закопали живу једну мачку и једну штуку, јер налазе, да је то најбољи лек против колере. У другим селима јавно говоре, да је јапански цар потплатио лекаре, да колерним отровом униште руски народ. Многи сељаци крију по баштама колеричне болеснике, а многи натерују лекаре, да они прво пију медикаменте.«

— **Др. Крипен осуђен на смрт.** Лондонски је суд дра Крипена прогласио кривим, да је убио своју жену, па га је осудио на смрт. Пошто је проглашена пресуда, рекао је судски председник дру Крипену, да му не може дати наде, да ће казна бити ублажена. Др. Крипен побледи па изјави, да је невин. Поротници се саветовали само 29 минута. Онда је др. Крипен изведен био из своје ћелије. Мирно, без икакве узбуде, прислони се на ограду па хладно погледа у поротнике. Вердикт поротника је гласио: **крив са намишљена убиства.** Тада судија метне на главу црн барет у знак, да се проглашава смртна пресуда. За тим устане па изрекне ову традицијоналну пресудну формулу: Крипена ће обесити о врат и висиће, догод не умре. У дворници је владала мртва тишина. Како је др. Крипен осуђен, то ће се сад судити и мис-Ле-Невеовој. Да је нешто др. Крипен био ослобођен не би против Ле-Невеове ни поведен био поступак.

ТЕЛЕГРАМИ
уредништву »Браника«.

Социјалистичка демонстрација у Будимпешти.

Будимпешта, 11. октобра. Социјални демократе су јуче приредили овде *велику демонстрацију*. У непрегледној поворци су марширали до Татерсала, носећи заставе и табле с натписима: *„Отерајте попове!“* „Пуштајте стоку из Србије!“

Говорници су наглашавали, да ће аграрци пустити, да становништво *од глади умре*. Несносна скупоћа ће *довести до револуције* нижих слојева. А сада феудалци још хоће да из Португалске протеране римске калуђере доведу у ову исисану земљу. Примљена је резолуција, која тражи владино посредовање.

Крвав сукоб на црногорској граници.

Цетиње, 11. октобра. Турски погранични војници нападоше иза бусије црногорске војнике, који одвратише паљбу. На обема странама погинуо је по један војник, а више их је рањено.

Ново стање у Португалској.

Лисабон, 11. октобра. Републиканска влада је декретом наредила, да се све школе потпуно подржаве.

Упад грчких војника у Турску.

Цума, 11. октобра. Осам грчких евзона прешли су турску границу. У боју, који је трајао четири сахата, поубијани су сви осморица.

Авијатичарев пад.

Дуе (Douai), 11. октобра. Капетан *Масијо*, који је изумео змаја за летење, попео се војничким аеропланом у висину од 100 метара. Справа је пала доле, разбила се, а капетан је остао на месту мртав.

Смрт сијамског краља.

Бангкок, 11. октобра. Краљ *Чулилонгкорн* умро је услед уремије.

Књижевност и уметност.

—

Аутобиографија дра Јована Суботића довршена.

У бројевима 33. и 34. књига Матице Српске — оба су броја изашла у једној свесци — саопштена је пета, последња, књига Суботићеве аутобиографије. У њој је реч о Суботићеву јавном раду после краљевског рескрипта од 10. августа 1868. Изнесен је ту Суботићев рад на народно-црквеном сабору година 1869., 1870. и 1871. даље о немирима у новосадској гимназији године 1867. (у књизи погрешно стоји: 1868.) и о Суботићеву положају за време политичких избора у Хрватској и Славонији. У додатку су по жељи Суботићеве удовице из прве књиге успостављена она места, која је тадањи уређивач Суботићеве аутобиографије проф. др. Тихомир Остојић ради уштеде у простору био изоставио. На послетку је у овој књизи саопштен опширан регистар за свих пет књига Суботићеве аутобиографије. Ову је књигу уредио проф. др. Јован Радонић па је уз њу написао и предговор.

Бранково Коло.

40. број Бранкова Кола доноси прво захвалницу гђе Савке Суботићке гђи Зорки Јанковићки за чланке о изложби Српске Жене у Прагу, који су ове године изашли у Бранкову Колу а приказани били гђи Суботићки. За тим долази прва половина скице о најновијој бугарској књижевности из пера проф. дра Бошка Петровића, који је летос био на словенским конгресима у Софији и онде од Николе Атанасова добио података о бугарској књижевности, од Георгија Николова о бугарском позоришту а од Стојана Коледарова о бугарским стручним часописима. На трећем је месту једна од т. зв. касарнских прича Милутина Јовановића из Зајечара, од кога у овом броју Бранкова Кола има и једна лирска песма. Настављена је Мргудова „Шваља“ а довршена је Сологубовљева »Мећава« у преводу Драг. К. Поповића. Из 38. броја довршени су исписи из циркуларног протокола цркве у Бовићу, које је исписао проф. Мојо Медић а којима се допуњују докази у Грујићевој „Апологији српског народа у Хрватској и Славонији“ о томе, да се за Србе и српски народ и у Хрватској знало и назад између 83—67 године. Настављена је студија дра Паје Радосављевића из Њујорка о историји науке о души. Од истога Радосављевића има у овом броју „Бранкова Кола“ и оцена америчког великог дела с натписом »The Servian People. Their Past Glory and Their Destinity« („Српски народ. Његова прошла слава и његово опредељење“), које су написали кнез Лазаровић-Хребељановић и његова супруга Елеонора и приказали својој деци Душану, Лазару и Мари. Др. Радосављевић ставља то дело над пре неколико година публиковано дело Чедомиља Мијатовића с натписом »Servia and the Servians«.

Најновије коло књига Српске Књижевне Задруге.

Српска Књижевна Задруга разаслало је својим члановима седам нових књига (127.—133.). Пре свега су ту из периодичних часописа покупљене песме даровитог покојног лиричара Милорада Ј. Митровића, који је у својој „Књизи о љубави“ спевао и ону прекрасну баладицу са

рефреном »Била једном ружа једна«. Уза збирку је додан песников лик с аутограмом, за тим кратак предговор из пера Јеремије Живановића а хронолошким је редом регистровано, где је која песма раније била штампана. Међу оригиналним радовима у овом колу је на последњем конкурзу Српске Књижевне Задруге награђени и пишчевој вереници госпођици Бабети Фишеровој приказани роман Милутина М. Ускоковића с натписом »Дошљаци« а ту је и приповетка покојнога Јосипа Козарца с натписом »Мртви капитали« уз опширан увод дра Бранка Дрехслера па стари роман Јакова Игњатовића »Вечити младожења« с позамашним прегговором »Јована Скерлића и најпосле од Павла Поповића уведена прва књига критичких студија покојног дра Љубомира Недића. У ту прву књигу је ушао „Покушај о литерарном укусу“ из године 1892., за тим су ту две белешчице о Јакову Игњатовићу па студије о Стјепану Митрову Љубиши, о Лази К. Лазаревићу, о Јанку Веселиновићу, о Светозару Марковићу као критичару, о Светиславу Вуловићу, има даље белешчица о Стевану Сремцу, предавање о Шекспирову »Хамлету« и најзад предговор српском преводу Гетова романа »Die Leiden des jungen Werthers«. Превода има у овом колу свега три: »Коломба« и »Кармена« Француза Проспера Меримеја (обе превео Милан Грол) и »Задовољства у животу« Енглеза сер-Џона Лобока (превео их Драгомир Јанковић).

Четврта књига Стаменковићеве задужбине.

Српска Краљевска Академија у Београду издала је из задужбине Димитрија Стаменковића лепе чланке познатог српског педагога дра Војислава Бакића, покупљене под заједнички натпис: »Српско родољубље и отачаствољубље«, и разашиље их у смислу добротворове опоруке бесплатно у народ. Бакићеви су чланци, као што он сам напомиње у свом уводу, написани за најшири круг читалаца а тенденција им је не само, да поуче, него и да изазову и појачају љубав према народу и отаџбини а и да стану на пут одређавање, које је нарочито у нашем народу, и то више код женских, но код мушких, отело маха.

Трговина и промет.

Новосадска пијаца.

		11. октобра 1910.
Пшеница нова	К	9·80 —·—
Пшеница стара	„	9·20 —·—
Зоб	„	7·60 —·—
Јечам	„	6·20 —·—
Кукуруз стари	„	6·30 —·—
Нови кукуруз у клипу.	„	2·90
Нови кукуруз окрњен	„	4·20
Лањик	„	8·29
Мувар	„	7·—
Пасуљ	„	10·50

Све од 50 кила.

Марва, свињи и живина.

Волови по кили	К	62—66
Свињи тешки по кили	1 К	00—·20
средњи „ „	1 „	00—·16
„ лаки „	1 „	00—08
„ мршави пар 200—300	„	
Теоци по кили	1 „	16—24
Јагњци по кили	„	———
Овци по пару 40—48	„	
Кљукане гуске по кили	1 „	—40
Јаја 5 комада	„	—40

— **С будимпештанске берзе.** *Будимпешта.* 24. октобра п. н. Октобарска пшеница К 10·53; априлска пшеница К 10·45; октобарско жито К 7·79; априлско жито 7·84; октобарска зоб К 8·01; априлска зоб К 8·27; мајски кукуруз К 5·51. (Све од 50 кила).

— **Повисиће се каматна стопа код аустро-угарске банке.** С обзиром на **јаки напон у кредитном саобраћају** и с обзиром на то, што су **девизни курзови повишени**, решио је главни савет аустро-угарске банке, да **каматну стопу повиси на пет процената**, како би се дошло до изравнања међу новчаним ставовима западних пијаца. Закључку том је припомогло и то, што је, као што је у главној скупштини изнео главни секретар Прангер, **повишена енглеска банковна рата** и други континентални дисконт-ставови, осим у Француској. Пореска обавеза била би сад 120 милијона круна и цени се до ултима на 250 до 300 милијона круна. Напон у кредитном саобраћају своди се на општи промет. **Повишење каматне стопе** ступа данас у крепост.

— **Српски свињи за Угарску.** Од како Румунија на основу аустро-угарско-румунског трговинског уговора сме у Угарску да увози заклану марву, добио је марвени сајам у Србији знаменита полета. Већ до сад је преко 2000 комада српских свиња извезено у Румунију. Ти српски свињи су — при свем протесту мађарских аграраца — нашли пута до Угарске, свакако у закланом стању но — преко Румуније.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
Одговорни уредник: **Јанко Перић.**

ОГЛАСИ.

ПРОМЕСЕ

Бечко-комуналне срећке

од год. 1874.

Главни згодитак К 300.000·—

1 згодитак по К 20.000·— 1 згодитак по К 10.000·— 5 згодитака по К 2.000·— 12 згодитка по К 500·— 2180 згодитака по К 340·—

Жребање 2. новембра 1910.

ЦЕНА К 18·—

4% Угарске хипотекен срећке

од године 1884.

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК К 40.000·—

1 згодитак по К 3.000·— 1 згодитак по К 2.000·— 3800 згодитака по К 200·—

Жребање 15. новембра 1910.

Цена К 4·50

Угарске премијен срећке

од год. 1870.

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК К 240.000·—

1 згодитак по К 20.000·— 1 згодитак по К 10.000·— 4 згодитка по 2.000·— 18 згодитака по К 1.000·— 4975 згодитака по К 360·—

Жребање 15. новембра 1910.

Цена К 12·—

3% аустр. боденкредит срећке

од год. 1880.

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК К 90.000·—

1 згодитак по К 4.000·— 2 згодитка по К 2.000·— 2100 згодитака по К 200·—

Жребање 16. новембра 1910.

Цена К 5·50

издаје

МЕЊАЧНИЦА

ЦЕНТРАЛНОГ КРЕДИТНОГ ЗАВОДА

у Новом Саду.

222 7—

*) Поштом шаљемо промесе само кад нам се новац унапред пошаље заједно са 35 пот. за поштарину.

АДВОКАТСКА КАНЦЕЛАРИЈА

Дра Стевана Радосава

У МОДОШУ

потребује једног одветничког кандидата. 540 2 -3

ОГЛАС.

Потписана грунтовничка област оглашује, да су јој предани поседовни пописи, нацрти и индивидуални искази о земљиштих у ниже именованих порезних општина, извлаштених под железницу вициналну Петроварадин — Беочин, и да ће се аутентикација тих операта обавити на лицу места на следеће дане: у порезној општини Петроварадин на 23. новембра 1910. у 9 сахати пре подне на постаји Петроварадин.

Позивају се интересенти, нека би своје можебитне приговоре на горе установљене дане пријавили поверенству, јер се касни приговори проти извластби, проти количини извлаштене површине, проти убележеним правом служности и другим властностим не ће више у обзир узети.

Исто тако позивају се сви они, који би хтели на горе означене дане приговорити количини откупнине, припадајуће им за узету површину, наведене у индивидуалном исказу, исплаћене им већ или положене у судске руке, или који би хтели доказати какво год право на ту откупнину, да то пријаве најкасније до 23. новембра 1910 код ове грунтовничке области тим сигурније, што се не ће ништа марити за касније приговоре и пријаве, већ ће се признати ваљаност исплате и положбе у судбене руке на оно име и у оној количини, како је исказано у индивидуалном исказу, а укњижени и надокњижени терети избрисаће се уредовно са извлаштених површина.

Поседовни пописи, нацрти и индивидуални искази могу се увидети у грунтовничкој писарни ове области.

Кр. котарски суд као грунтовна област у Карловцима дне 19. октобра 1910.

Кр. котарски судац.

539 3-3 **Др. Георгијевић.**

Стечај.

Народној Банци краљ. Црне Горе у Бару потребан је један **КЊИГОВОЂА**, који има стручну спрему; као и један **млађи ЧИНОВНИК.** Кандидати треба да поред српског располажу још француским или немачким језиком.

Понуде са документима о својој стручној спреми имају кандидати поднети Управи Банке у Бару најдаље до 1. новембра т. г. 538 3-3

Народна Банка кр. Црне Горе.

„АПОЛО“-БИОСКОП

поред **Речејијева** хотела,

састајалиште српске отмене публике.

Кинематографске новине и остале приспеле новости.

Почетак у пет сахата у вече, свршетак у једанаест сахата. 507 14-

Књижевни оглас.

Нова књига

Беседе дра Михаила Полита Десанчића

III. део, прва књига, изашле су из штампе и разашиљу се претплатницима и књижарима. Цена је **4** круне, а поштарина 30 фил. Наруџбине уз готов новац шаљу се на штампарију деоничарског друштва „Браника“ у Новом Саду. У тој новој књизи садржани су они важни говори против Апоњијевога школскога закона, и против железничке прагматике у Хрватској. — Садржани су у тој књизи и некролози Светозару Милетићу и Змају Јовановићу. Пријатељи се умољавају да ову књигу што више распростиру.

Уједно се даје на знање, да се II. **део** Политових беседа, који је изишао године 1899. још могу добити уз обаљену цену од **2** круне.

Хотел „БЕЛА ЛАЂА“

ЂУРЕ ЗУРКОВИЋА Нови Сад,

модерно са свима удобностима удешен, најподесније место за састанке странаца, са изврсном кујном и најбољим пићем.

Точи прастаро Urquell ПИЛЗАНСКО ПИВО. 232 70·150

ПАРФИМЕРИЈА

ИВАНА Ј. СТОЈКОВИЋА, НОВИ САД

Кошут Лајошева ул. бр. 25 у дворишту у фотогр. атељеру.

Главно заступство „KODAK“, фотографских апарата за г. г. аматере и хигијенских завоја. 108 154-

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браника«

Штампарија деоничарског друштва »Браника«